

О.М. Козій
к.п.н., викладач кафедри музикознавства
та вокально-хорових дисциплін
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ДИРИГЕНТСЬКО- ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Сучасні умови розвитку нашого суспільства, глобалізація та потужна інформатизація освітнього простору вимагають пошуку більш ефективних підходів до виконання завдань вищої школи щодо формування культури особистості майбутнього вчителя, «людини високої освіченості й культури, кваліфікованого спеціаліста, здатного до творчої співпраці, професійного розвитку, мобільності в освоєнні та впровадженні новітніх наукомістких й інформаційних технологій; формування трудової і моральної життєтворчої мотивації, активної громадської та професійної позицій; навчання основних принципів побудови професійної кар'єри тощо» [3, 3].

Новий шабель значно вищого професійного рівня педагогічної освіти визначається опануванням поглибленими знаннями методології освіти та збагаченням психолого-педагогічної культури випускників вищих навчальних закладів педагогічного профілю. Представники теоретичного напрямку педагогічної освіти протягом багатьох віків відшукували найбільш ефективні підходи, методи і принципи навчання з метою забезпечення ефективності, інформативності і довготривалості накопичення певних знань, збереження їх якісних та оригінальних характеристик.

Теоретичні та методичні аспекти мистецьких знань у музично-педагогічній освіті та естетичному вихованні молоді здійснювали: Е. Абдулін, А. Авдієвський, Л. Аржачнікова, А. Болгарський, Л. Ващенко, І. Гадалова, З. Жовчак, Л. Коваль, Л. Куненко, В. Лебедєв, Б. Лихачов, Л. Масол, Т. Надолінська, В. Орлов, О. Отич, О. Рудницька, О. Соколова, О. Солов'єв, Т. Цвеліх, О. Щолокова.

Культурологічний підхід диригентсько-хорового навчання майбутніх учителів музики передбачає таке змістове наповнення навчального процесу, в результаті якого мистецтво сприймається

учнями як культурна цінність, як надбання розвитку світової культури [4, 152]

Цей підхід передбачає внесення змін до системи підготовки фахівців відповідно до потреб розвитку суспільства. Мотивація нововведень формується під впливом не стільки внутрішніх сил навчального процесу, скільки завдяки усвідомленню сутності зовнішніх факторів, зокрема, рівнем й особливостями розвитку сучасної мистецько-естетичної й психолого-педагогічної культури. Культурологічний підхід покликаний знівелювати суперечності між освітньо-фаховими потребами студентів й вимогами суспільства до них та змінними соціальними ситуаціями. Він сприяє орієнтуванню навчально-виховного процесу на адаптивні нововведення, що б дало змогу підвищити ефективність фахової підготовки.

Механізмом забезпечення культуровідповідності мистецької освіти виступає таке її спрямування, котре долає вузькофахові уявлення студентів про мистецтво як необхідний компонент загальної культури людства, трактує мистецтво як «чинник розширення пізнавальних можливостей особистості, розвитку її світоглядних установок, активізації її внутрішнього емоційного життя, як засіб психологічної розрядки і відновлення духовних сил в умовах напруженого сьогодення» [4, 117]. Особистість майбутнього вчителя розвивається не лише на основі засвоєної нею культури, а й поповнює її новими елементами культури. У зв'язку з цим засвоєння культурних цінностей є розвитком самої людини та становлення її як творчої особистості.

Культурологічна спрямованість мистецького навчання передбачає з'ясування змісту художнього твору з врахуванням історії його створення, рефлексивного пізнання авторських задумів, виявлення художньо-стильових ознак мистецтва. З цієї позиції можна трактувати мистецьку освіту як засіб формування і розвитку культури студентів.

Культурологічний підхід визначає співвідношення між освітою та культурою як середовищем, у якому студент виступає культурною людиною. Це означає, що культурне ядро змісту освіти складається із загальнолюдських, загальнонаціональних й регіональних цінностей культури, а ставлення до студента має визначатися, виходячи із розуміння його як вільної, цілісної особистості, здатної до самостійного вибору цінностей,

«самовизначення у світі культури й самореалізації своїх творчих задатків та здібностей» [5, 39].

На думку Ю. Борева, рівень естетичного розвитку суспільства у цілому характеризується відношенням до культурних цінностей минулого, вмінням їх зберігати, сприймати як художню цінність. Адже процес розгляду подій сучасної художньої культури вимагає від майбутніх учителів музики виявлення деяких механізмів та зв'язків, котрі необхідні для впровадження культурологічних знань для аналізу й оцінки навколишніх явищ [2, 609]. Отже, культурологічна спрямованість мистецького навчання, що віддзеркалює гуманістичне спрямування змісту диригентсько-хорової освіти вчителя музики як керівника шкільних хорів, забезпечує включення дітей у соціокультурну діяльність.

Використання культурологічного підходу у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін пов'язано з показом (демонстрацією) вокально-хорового твору на заняттях з диригування, хорового класу і передбачає не тільки мануально-графічне його представлення, а й проникливо-естетичне, вокально-емоційне виконання, що в узагальненому вигляді відноситься до художнього трактування і відтворення музичного твору. Тому дуже важливо сформувати в студента-музиканта психологічну установку на культурологічне, творче, художньо-комплексне використання знань, навичок, умінь у процесі виконання музичного твору, що і допомагає виконавцям краще зрозуміти та відтворити його зміст, а оточуючим цілісно сприймати твір музичного мистецтва.

Застосування культурологічного підходу в музично-педагогічній практиці студентів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін допомагає ефективніше синтезувати вокально-технічні навички у відповідності з образно-інтонаційними особливостями музичних творів, значно розширюючи творчі можливості студента-музиканта, розвиваючи креативні здібності студентів, допомагає відшукати нові інтерпретаційні грані розкриття художньо-образного змісту музичного твору.

Література

1. Андрущенко В.П. Мистецька освіта в системі формування педагога ХХІ століття / В. П. Андрущенко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. – Вип. 1 (б). – К. : НПУ, 2004. – С. 3-5.

2. Борев Ю.Б. Общение с искусством // Эстетика / Юрий Борисович Борев. – Ростов н/Д : “Феникс”, 2004. – С. 606-674.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. Програми розвитку ООН та Міжнародного фонду “Відродження” // Шкільний світ, 2001. – С. 3-4.
4. Петрушин В. И. Музыкальная психология: учеб. пособие для студ. и препод. / Валентин Иванович Петрушин. – М.: Гуманитарно-издательский центр ВЛАДОС, 1997. – 384с.
5. Юрчак В. В. Актуальні питання музично-теоретичної підготовки майбутнього вчителя : метод. рек. для викл. мист. ф-тів пед. ун-тів / В. В. Юрчак. – Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2006 – 44 с.